

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.923:159.94

Б. В. Бірондоцент кафедри диференціальної та спеціальної психології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова**К. О. Портянкіна**магістр кафедри диференціальної та спеціальної психології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ЗНАЧЕННЯ БАЗОВИХ ПОЗИТИВНИХ РИС І ВДЯЧНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА

У статті проведено порівняння множинних регресійних моделей, в яких незалежними змінними виступають базові позитивні риси особистості, а критеріальною змінною – показник вдячності, а також показники стресових реакцій. Зазначено, що оскільки вдячність є суттєвим аспектом суб'єктивної якості життя людини, це робить актуальним дослідження вдячності та інших позитивних рис у професійній діяльності людини. Досліджено вибірку зі 136 осіб, що складається із двох підвбірок учасників барабанно-танцювального ансамблю ($n = 61$) та працівників економічних професій ($n = 75$). Використовувалися українські переклади опитувальника позитивних особистісних рис (PPTQ), опитувальника подяки (GQ-6) й опитувальника стресових подій студентського життя (SSI). Визначено, що для осіб творчих професій вдячність є елементом системи позитивних рис особистості, що виступає як реалізація зовнішньої орієнтації особистості, тоді як для представників економічних спеціальностей вдячність реалізується як залученість до певної спільноти і культурна ідентифікація, але й водночас знижується позитивний образ Я. Виявлено відмінності в ефектах, що створюють базові позитивні риси особистості на емоційні та когнітивні реакції на стрес у представників творчих і економічних спеціальностей.

Ключові слова: вдячність, позитивні риси особистості, стресові реакції, шляхові діаграми, творчі спеціальності, економісти.

Постановка проблеми. У сучасних умовах безперервного підвищення ролі людини в досягненні високої ефективності праці та якості діяльності на фоні соціально-політичних змін, посиленої інформаційно-психологічної боротьби, а також активізації різноманітних загроз безпеці держави в особистості виникає потреба в подоланні різного типу стресу (фізіологічного, психологічного, інформаційного тощо), що потребує значних ресурсів від неї. З огляду на це виникає необхідність у збереженні та відновленні особистості, а сприяти цьому можуть протективні чинники. Такі чинники можна віднайти серед різних індивідуально-психологічних конструктів, зокрема, серед позитивних ознак особистості. Однією з таких позитивних ознак є вдячність, яка розуміється як «емоційний стан та життєвий атиюд, які є джерелом людської сили у зміцненні особистого та міжособистісного благополуччя» [5, с. 57] і, таким чином, є суттєвим аспектом суб'єктивної якості життя людини [8], що робить актуальним дослідження вдячності та інших позитивних рис у професійній діяльності людини. Проблема позитивних психологічних феноменів в аспекті професійної діяльності час

від часу з'являється в суспільному дискурсі. Так, нещодавно широкого обговорення отримало повідомлення про те, що власник одного крупного українського холдингу запровадив систему відеомоніторингу позитивних емоцій своїх співробітників, за результатами якого приймають організаційні рішення, зокрема й про звільнення [3].

Запропонована стаття є продовженням циклу наукових розвідок, присвячених дослідженню вдячності як позитивної особистісної ознаки. У першій нашій публікації [2] показано, що серед усіх базових позитивних рис особистості найбільш сильним ефектом на вдячність характеризується зовнішня орієнтація. Також доведений амбівалентний характер вдячності на вибірці осіб творчих професій, адже вдячність здатна спрямовувати їхню зовнішню орієнтацію не на подолання наслідків стресу, а навпаки – на їх посилення, зокрема, у вигляді фізіологічних реакцій на стрес. Проте залишається відкритим питання про наявність таких закономірностей в інших професійних контингентах.

Концепції позитивної психології стосовно організаційної поведінки зосереджують увагу на позитивних феноменах працівників: на їхніх позитив-

них рисах та позитивних станах. В основі таких концепцій лежить усвідомлення того, що щастя є первісним і надає багато переваг, оскільки щасливі люди здоровіші, успішніші та більш соціально зацікавлені [12]. Притаманне таким концепціям припущення щодо розвитку позитивності в організаціях полягає в тому, що в їхніх членів є внутрішнє бажання самореалізуватись і максимально виявляти свої можливості, будучи готовим до взаємовідносин зі світом [7].

Ф. Лутханс розробив концепцію позитивної організаційної поведінки (англ. Positive organisational behaviour – POB) як «вивчення та застосування позитивно орієнтованих сильних сторін людського ресурсу та психологічних можливостей, які можна виміряти, розвинути, та якими можна ефективно керувати для поліпшення ефективності роботи на сучасному робочому місці». У цьому контексті позитивна організаційна поведінка розглядається як «заснована на станоподібних чинниках поведінки людини, віддаляючись від більш фіксованих, характерних рис особистості, установочних та мотиваційних змінних, традиційно пов'язаних з організаційною поведінкою» [11, с. 29]. Концепція позитивної організаційної поведінки, яка заснована на позитивному психологічному підході до емоцій М. Селігмана та М. Чиксентміхаї [13], швидко розвивається і сфокусована на заохоченні позитивних аспектів діяльності для підвищення продуктивності на робочому місці. Ф. Лутханс, таким чином, підкреслює п'ять ключових атрибутів, викладених у його моделі CHOSE, а саме: впевненість, надія, оптимізм, суб'єктивне благополуччя та емоційний інтелект (англ. confidence, hope, optimism, subjective well-being, emotional intelligence – CHOSE), і надсилає потужний сигнал для організаційної психології, що настав час відійти від вивчення дисфункціональної поведінки та проблем на робочому місці та перейти до дослідження позитивного функціонування.

Тривають дискусії про переваги, а також про недоліки позитивності. Одні вчені вважають, що позитивне мислення і навіть позитивні ілюзії корисні на робочому місці. Вони стверджують, що позитивні люди, навіть ті, в кого помилкова позитивна самооцінка, краще пристосовані й більш мотивовані на роботу. Так, Т.А. Джадж та Р. Ілієс виявили, що співробітники, які мають позитивну концепцію Я, як правило, працюють краще, більш задоволені своєю роботою і більш мотивовані у своїй роботі [9]. Крім того, емоційні події створюють більш суттєвий вплив на психічне здоров'я співробітника, ніж загальні оцінки їхньої роботи [10]. Інші дослідники стверджують, що працівники, які мають нереалістичну позитивну самооцінку, розглядаються як самоцентровані, маніпулятивні своїми колегами. Так, Дж. Крокер і Л. Парк [4] стверджують, що прагнення підвищити власний

рівень самооцінки призводить до короткострокових переваг, проте не знижує ризик певних довгострокових проблем. Отже, працівники покладаються на почуття самовпевненості, намагаючись перевірити свою самооцінку шляхом ефективного виконання роботи. Автори стверджують, що в такому випадку відбувається: втрата автономії (люди працюють, тому що вони відчують, що їм доводиться, а не тому, що вони хочуть), втрата стосунків (люди стають орієнтовані на себе за рахунок інших), підвищений ризик депресії (коли людина не працює, це підриває її загальне почуття власної цінності). Щодо переваг негативного мислення, насправді є певні докази того, що надмірний оптимізм може призвести підприємців та керівників компаній до надмірної впевненості та нереалістичних очікувань [14]. Таким чином, дані про значення позитивних рис у професійній діяльності є досить суперечливими.

Мета статті – визначення психологічного значення базових позитивних особистісних рис і вдячності в діяльності професіонала шляхом дослідження їхніх взаємовідносин зі стресовими реакціями в різних професійних контингентів.

Виклад основного матеріалу. Емпіричну базу дослідження становить вибірка зі 136 осіб. Вона включає дві професійні групи. До першої входять особи творчих спеціальностей загальною чисельністю 61 особа, а саме учасники творчого колективу, в якому поєднуються заняття танцями і гра на барабанах. Другу вибірку становлять економісти загальною чисельністю 75 осіб. Переважна більшість вибірки – особи жіночої статі: 79,4% проти 20,6% досліджуваних чоловічої статі. Середній вік усіх досліджуваних становив 29,12 років зі стандартним відхиленням 12,01.

Методичний апарат дослідження було сформовано такими методиками: опитувальник позитивних особистісних рис PPTQ; опитувальник вдячності GQ-6; опитувальник стресових подій студентського життя SSI. Переклад з англійської мови на українську перших двох методик був здійснений авторами статті в роботі [2]. Україномовну версію SSI взято з роботи [1].

Як статистичну процедуру використано множинний регресійний аналіз. Оскільки вдячність є позитивною рисою особистості [6], то нами перевірялось припущення, що не тільки в підвибірці осіб творчих професій [2], але і в економістів базові позитивні характеристики особистості є імовірними предикторами вдячності, а їхні ефекти є спільномірними. Побудовано множинні регресійні моделі, в яких незалежними змінними виступають базові позитивні риси особистості, а критеріальною змінною – показник вдячності, а також проведено порівняння цих моделей. У статті [2] показано, що в групі творчих осіб серед усіх базових позитивних рис особистості зовнішня орієнтація чинить

найбільш сильний ефект на вдячність ($\beta=0,329$; $95\%CI=(0,087; 0,505)$; $p=0,011$). Слабкий ефект чинить показник позитивного образу Я ($\beta=0,151$; $95\%CI=(-0,139; 0,423)$; $p=0,202$) та залученості ($\beta=0,182$; $95\%CI=(-0,017; 0,407)$; $p=0,202$), а ефектом культурної ідентифікації, у свою чергу, можна знехтувати ($\beta=0,040$; $95\%CI=(-0,261; 0,306)$; $p=0,658$). У підвибірці економістів спостерігаються інші тенденції. Серед усіх базових позитивних рис особистості показники позитивного образу Я ($\beta=-0,507$; $95\%CI=(-0,851; -0,125)$; $p=0,005$), залученості ($\beta=0,469$; $95\%CI=(0,66; 0,831)$; $p=0,039$) та культурної ідентифікації ($\beta=0,370$; $95\%CI=(0,045; 0,677)$; $p=0,036$) чинять сильний ефект на вдячність, причому ефект показника позитивного образу Я є від'ємним. Ефектом зовнішньої орієнтації, у свою чергу, можна знехтувати ($\beta=0,017$; $95\%CI=(-0,447; 0,362)$; $p=0,986$). Коефіцієнт детермінації становить у першій підвибірці $R^2=0,361$; $95\%CI=(0,278; 0,538)$; $p=0,010$ та у другій – $R^2=0,313$; $95\%CI=(0,172; 0,538)$; $p=0,010$, що характеризує досить суттєвий вплив цих позитивних рис на вдячність в обох випадках.

Ми висунули гіпотезу, що регресійні коефіцієнти можуть бути рівними в обох діаграмах, і створили ідеальну модель з усередненими даними. Виявлено, що дві групи суттєво відрізняються, адже побудована модель статистично значуще відрізняється від емпіричних даних ($\chi^2=14,982$; $df=4$; $p=0,005$; NFI Delta-1=0,037; IFI Delta-2=0,037),

тобто гіпотеза про рівність коефіцієнтів регресії не підтвердилася (Рис. 1).

Такі розбіжності в показниках між групами свідчать про принципові відмінності в ефектах базових позитивних рис осіб на вдячність у творчих людей і представників економічних спеціальностей. Відповідно, для представників творчих професій вдячність є елементом системи позитивних рис особистості, що виступає як реалізація зовнішньої орієнтації особистості – вдячність маніфестує як впевненість у тому, що індивід може вести інших, як здатність бути активним у соціальних стосунках. Навпаки, для представників економічних спеціальностей вдячність є елементом системи позитивних рис особистості, який виступає як реалізація залученості до певної спільноти і культурної ідентифікації і водночас – як зниження позитивного образу Я. Отже, вдячність маніфестує як негативний погляд на себе і своє життя, за якого відбуваються активні спроби його змінити в межах орієнтації на існуючі в суспільстві культурні норми. Ми вважаємо, що це може бути пов'язано з ієрархічною системою, характерною для працівників банківських і подібних структур. Економісти, виявляючи вдячність, можуть розцінювати її як власну слабкість і тим самим реалізовувати свою знижену самооцінку, а спроби змінити життя супроводжуються відчуттям вдячності за повернення в сталу систему строгої субординації. Також отримані результати є свідченням амбі-

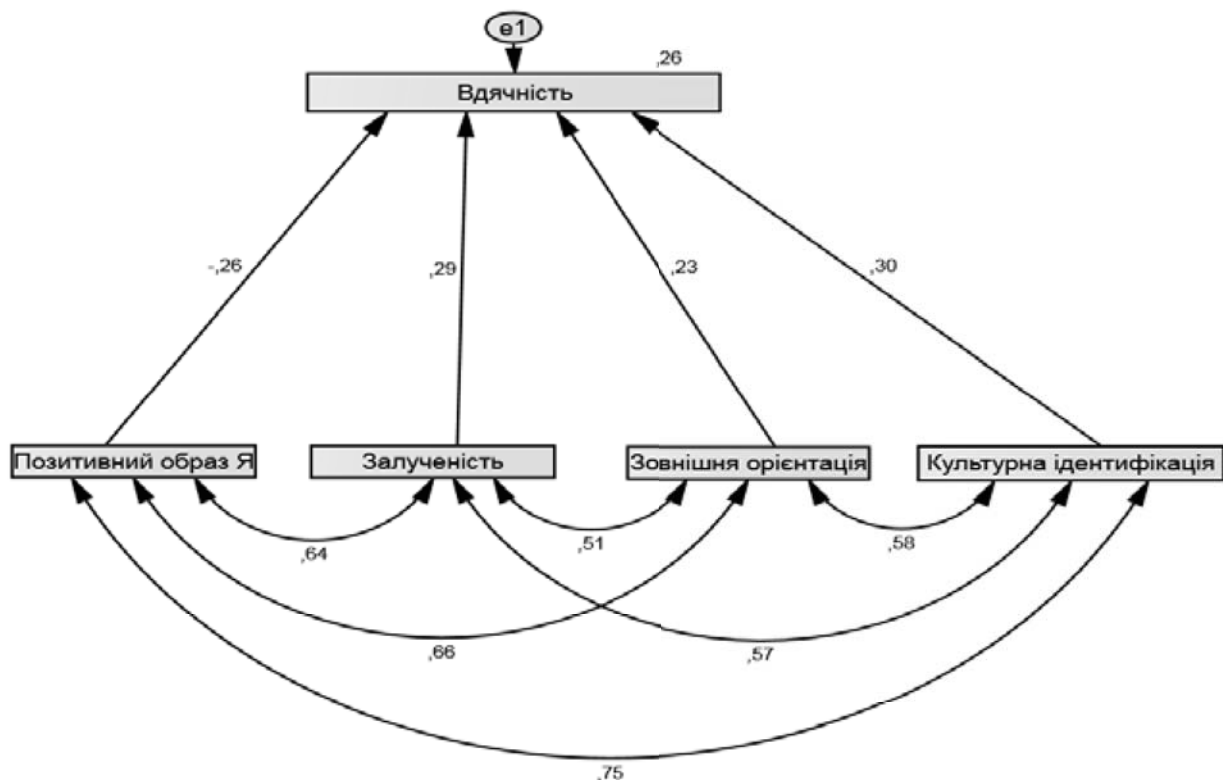

Рис. 1. Шляхова діаграма, що репрезентує гіпотезу про рівність ефектів позитивних рис на вдячність у підвибірках порівняння

валентності такої позитивної риси, як позитивний образ Я, яка протилежним чином виявляється як предиктор вдячності в різних професійних групах.

У нашій попередній статті [2] встановлено, що у творчих осіб базові позитивні особистісні риси характеризуються суттєвими ефектами на стресові реакції. Далі перевірялась гіпотеза про спільномірність таких ефектів базових позитивних рис особистості в різних підвибірках. Перший тип стресових реакцій, що обрані для аналізу, – фізіологічні реакції на стрес. Коефіцієнт детермінації для моделі становить: у першій підвибірці $R^2=0,051$; $95\%CI=(0,025; 0,264)$; $p=0,010$; у другій – $R^2=0,189$; $95\%CI=(0,072; 0,405)$; $p=0,010$.

Множинна регресійна модель дала можливість виявити в обох групах, що зовнішня орієнтація чинить від'ємні ефекти середньої сили на стресові реакції такого типу ($\beta=-0,214$; $95\%CI=(-0,451; 0,037)$; $p=0,148$) і ($\beta=-0,336$; $95\%CI=(-0,806; 0,170)$; $p=0,213$). Показники позитивного образу Я ($\beta=0,167$; $95\%CI=(-0,197; 0,503)$; $p=0,472$) та залученості ($\beta=0,190$; $95\%CI=(-0,115; 0,430)$; $p=0,179$), навпаки, чинять додатні ефекти на фізіологічні реакції на стрес у творчих людей, а в економістів слабкий ефект створює показник позитивного образу Я ($\beta=0,123$; $95\%CI=(-0,315; 0,490)$; $p=0,491$), а показником залученості ($\beta=-0,017$; $95\%CI=(-0,398; 0,353)$; $p=0,860$) можна знехтувати. Також визначено, що показник культурної ідентифікації у представників економічних професій чинить від'ємний ефект на подібні реакції ($\beta=-0,232$; $95\%CI=(-0,586; 0,108)$; $p=0,120$), а у творчих професій цим показником ($\beta=-0,085$; $95\%CI=(-0,460; 0,313)$; $p=0,612$) можна знехтувати. Слід зазначити, що стосовно фізіологічних реакцій наша гіпотеза про рівність стандартизованих регресійних коефіцієнтів підтвердилася ($\chi^2=5,393$; $df=4$; $p=0,249$; $NFI\ Delta-1=0,015$; $IFI\ Delta-2=0,015$). Це свідчить про те, що ефекти позитивних рис особистості на фізіологічні реакції на стрес у представників обох професійних груп є подібними і, до речі, не є статистично значущими.

Аналізуючи базові позитивні риси як імовірні предиктори емоційних реакцій на стрес, можна зазначити, що в групі представників творчих професій спостерігається слабкий коефіцієнт детермінації $R^2=0,063$; $95\%CI=(0,016; 0,013)$; $p=0,010$. Показник зовнішньої орієнтації ($\beta=-0,339$; $95\%CI=(-0,638; -0,012)$; $p=0,046$) пригальмовує емоційні стресові реакції, а показник позитивного образу Я ($\beta=0,152$; $95\%CI=(-0,186; 0,577)$; $p=0,285$) чинить додатний ефект на емоційні реакції на стрес. У свою чергу показниками залученості ($\beta=0,072$; $95\%CI=(-0,227; 0,380)$; $p=0,559$) і культурної ідентифікації ($\beta=0,034$; $95\%CI=(-0,354; 0,475)$; $p=0,791$) можна знехтувати.

Водночас коефіцієнт детермінації $R^2=0,268$; $95\%CI=(0,139; 0,517)$; $p=0,010$ в групі осіб еконо-

мічних професій є високим. Однак показники позитивних рис чинять на емоційні реакції на стрес інші ефекти, ніж на фізіологічні реакції на стрес. Так, показник позитивного образу Я ($\beta=-0,303$; $95\%CI=(-0,761; 0,154)$; $p=0,237$) і показник культурної ідентифікації ($\beta=-0,428$; $95\%CI=(-0,783; 0,003)$; $p=0,052$) характеризуються середнім та сильним позитивними ефектами, а показник залученості посилює ($\beta=0,177$; $95\%CI=(-0,293; 0,648)$; $p=0,521$) стресові реакції такого типу. Показником зовнішньої орієнтації ($\beta=0,029$; $95\%CI=(-0,431; 0,552)$; $p=0,793$) можна знехтувати.

Наша гіпотеза про рівність стандартизованих регресивних коефіцієнтів ($\chi^2=9,875$; $df=4$; $p=0,043$, $NFI\ Delta-1=0,026$; $IFI\ Delta-2=0,026$) не підтвердилася. Представники творчих професій своїм емоційним реагуванням суттєво відрізняються від представників економічних професій, і це є статистично значущим. Щодо емоційних реакцій на стрес, то ймовірними проєктивними чинниками виступають: у представників творчих професій – зовнішня орієнтація, у представників економічних спеціальностей – культурна ідентифікація і позитивний образ Я. Таким чином, творчі люди долають стрес через розділення власних емоційних переживань з оточуючими, а економісти вдаються до прийнятих традицій та поновлення власних переваг. Проте ці висновки є попередніми, адже предиктори не є статистично значущими на рівні $p < 0,005$ і потребують подальшого дослідження.

Наступним блоком реакцій на стрес, що аналізується, є поведінковий. Коефіцієнти детермінації для регресійних моделей для підгрупи творчих ($R^2=0,046$; $95\%CI=(0,14; 0,242)$; $p=0,010$) і економічних ($R^2=0,197$; $95\%CI=(0,115; 0,475)$; $p=0,010$) спеціальностей досить відрізняються.

Ефект позитивного образу Я ($\beta=-0,057$; $95\%CI=(-0,432; 0,414)$; $p=0,925$) є таким, що їм можна знехтувати. Проте показники залученості ($\beta=-0,167$; $95\%CI=(-0,490; 0,136)$; $p=0,326$) – в першій підвибірці, показники позитивного образу Я ($\beta=-0,375$; $95\%CI=(-0,781; -0,007)$; $p=0,046$) – в другій пригальмовують стресові реакції такого типу. Останній ефект є сильним і статистично значущим. Ефект залученості ($\beta=-0,020$; $95\%CI=(-0,377; 0,389)$; $p=0,985$) є таким, що їм можна знехтувати. Показниками зовнішньої орієнтації ($\beta=-0,034$; $95\%CI=(-0,376; 0,350)$; $p=0,938$) і культурної ідентифікації ($\beta=0,026$; $95\%CI=(-0,486; 0,405)$; $p=0,983$) в групі осіб творчих професій можна знехтувати. Показник зовнішньої орієнтації ($\beta=0,206$; $95\%CI=(-0,518; 0,768)$; $p=0,496$) характеризується слабким додатним ефектом у представників економічних спеціальностей, а показник культурної ідентифікації ($\beta=-0,238$; $95\%CI=(-0,513; 0,071)$; $p=0,113$) характеризується слабким від'ємним ефектом.

Доведено, що наша гіпотеза про рівність стандартизованих регресивних коефіцієнти підтвердилась знову ($\chi^2 = 3,255$; $df = 4$; $p = 0,516$; $NFI\ Delta-1 = 0,009$; $IFI\ Delta-2 = 0,009$), що свідчить про подібні ефекти позитивних рис особистості на поведінкові реакції на стрес в обох професійних групах.

Щодо когнітивних реакцій на стрес, то коефіцієнти детермінації представників творчих професій ($R^2 = 0,087$; $95\%CI = (0,021; 0,315)$; $p = 0,010$) відрізняються від економічних ($R^2 = 0,173$; $95\%CI = (0,096; 0,375)$; $p = 0,010$). Серед усіх позитивних рис особистості тільки показник позитивного образу Я є схожим між людьми з творчої ($\beta = 0,198$; $95\%CI = (-0,242; 0,695)$; $p = 0,291$) та економічної груп ($\beta = 0,193$; $95\%CI = (-0,173; 0,778)$; $p = 0,232$), і ефект цього показника на когнітивні реакції на стрес є додатним. У людей творчих професій сильним є ефект культурної ідентифікації ($\beta = -0,449$; $95\%CI = (-0,829; -0,063)$; $p = 0,026$), але він від'ємний, це свідчить про те, що цей показник пригальмовує подібні реакції на стрес. Слабким є ефект показника зовнішньої орієнтації ($\beta = 0,126$; $95\%CI = (-0,219; 0,537)$; $p = 0,380$), що посилює когнітивні реакції. Показником залученості ($\beta = 0,076$; $95\%CI = (-0,290; 0,399)$; $p = 0,647$) можна знехтувати. Однак у людей економічних професій, навпаки, показник залученості виявляє найбільш сильний ефект ($\beta = 0,565$; $95\%CI = (0,162; 0,971)$; $p = 0,014$) і посилює когнітивні реакції на стрес. Показник зовнішньої орієнтації характеризується сильним від'ємним, але статистично незначущим ефектом ($\beta = -0,449$; $95\%CI = (-0,918; 0,048)$; $p = 0,087$), до того ж ефектом показника культурної ідентифікації можна знехтувати ($\beta = 0,059$; $95\%CI = (-0,401; 0,577)$; $p = 0,883$).

І цього разу наша гіпотеза про рівність стандартизованих регресивних коефіцієнтів ($\chi^2 = 11,296$; $df = 4$; $p = 0,023$; $NFI\ Delta-1 = 0,031$; $IFI\ Delta-2 = 0,031$) не підтвердилась. Дві групи суттєво відрізняються, і такі розбіжності в показниках свідчать, що на когнітивне оцінювання у представників творчих професій додатний ефект створює культурна ідентифікація, а у представників економічних спеціальностей додатний ефект створює залученість. Таким чином, для творчих людей у разі раціонального оцінювання ситуації значущим є культурні традиції країни, а для економістів – прагнення бути прихильним до себе з точки зору переконань і цілей.

Висновки. Визначено, що для представників творчих професій вдячність маніфестує як впевненість у тому, що індивід може вести інших, як здатність бути активним у соціальних стосунках. Навпаки, для представників економічних спеціальностей вдячність маніфестує як негативний погляд на себе і своє життя, за якого відбуваються активні спроби його змінити в межах орієнтації на існуючі в суспільстві культурні норми. Показано, що для творчих людей у разі раціонального оцінювання ситуації

значущим є культурні традиції країни, а для економістів – прагнення бути прихильним до себе з точки зору переконань і цілей. Перспективами подальших розвідок у зазначеному напрямі виступають порівняльний аналіз ефектів медіації, які створює вдячність на стресові реакції в різних професійних групах.

Література:

1. Бірон Б.В. Проактивне подолання стресових ситуацій особистістю: дис. ... на здобуття канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології». Одеса, 2015. 197 с.
2. Бірон Б.В. Портянкін К.О. Вплив вдячності на переживання творчою особистістю стресових подій. Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля. 2017. № 2 (43). С. 26–36.
3. МХП ввел мониторинг эмоций сотрудников / Интерфакс-Україна. 14.11.2018. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/544943.html>
4. Crocker J., Park L. The costly pursuit of self-esteem. *Psychological Bulletin*. 2004. № 130. P. 392–414.
5. Emmons R.A., Crumpler C. Gratitude as a human strength: Appraising the evidence. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 2000. № 19. P. 56–69.
6. Emmons R.A., McCullough R.A. *The Psychology of Gratitude*. New York: Oxford University Press, 2004. 368 p.
7. Fineman S. On Being Positive: Concerns and Counterpoints. *Academy of Management Review*. 2006. № 2. P. 270–291.
8. Hill P., Allemand M. Gratitude, Forgiveness, and Well-Being in Adulthood: Tests of Moderation and Incremental Prediction. *The Journal of Positive Psychology*. 2011. № 5. P. 397–407.
9. Judge T.A., Ilies R. Is Positiveness in Organizations Always Desirable? *Academy of Management Executive*. 2004. № 4. P. 44–64.
10. Kahneman D. Measuring well-being: Experience and evaluation. Keynote address to the inaugural Gallup Leadership Institute summit on authentic leadership. Omaha: NE, 2004. P. 34–67.
11. Luthans F. Positive organisational behaviour: Developing and managing psychological strengths. *Academy of Management Executive*. 2002. № 1. P. 52–72.
12. Lyubomirsky S., King L., Diener E. The Benefits of Frequent Positive Affect: Does Happiness Lead to Success? *Psychological Bulletin*. 2005. № 131. P. 803–855.
13. Seligman M. *Positive Psychology: An Introduction*. *American Psychologist*. 2000. № 1. P. 5–14.
14. Von Bergen C.W., Bressler M.S. Too much positive thinking hinders entrepreneur success. *Journal of Business & Entrepreneurship*. 2011. 23 (1). P. 30–52.

Бирон Б. В., Портянкина К. А. Значение базовых положительных черт и благодарности в деятельности профессионала

В статье проведено сравнение множественных регрессионных моделей, в которых независимыми переменными выступают базовые положительные черты личности, а критериальной переменной – показатель благодарности, а также показатели стрессовых реакций. Указано, что поскольку благодарность является существенным аспектом субъективной жизни человека, это делает актуальным исследование благодарности и других положительных черт в профессиональной деятельности человека. Исследована выборка из 136 человек, состоящая из двух подвыборок участников барабанно-танцевального ансамбля (n = 61) и работников экономических профессий (n = 75). Использовались украинские переводы опросника положительных личностных черт (PPTQ), опросника благодарности (GQ-6) и опросника стрессовых событий студенческой жизни (SSI). Определено, что для лиц творческих профессий благодарность является элементом системы положительных черт личности, выступает в качестве реализации внешней ориентации личности, тогда как для представителей экономических специальностей благодарность реализуется как вовлеченность в определенную общность и культурная идентификация, но и при этом снижается положительный образ Я. Выявлены различия в эффектах, которые создают базовые положительные черты личности на эмоциональные и когнитивные реакции на стресс у представителей творческих и экономических специальностей.

Ключевые слова: благодарность, положительные черты личности, стрессовые реакции, путевые диаграммы, творческие специальности, экономисты.

Biron B. V., Portiankina K. O. The importance of basic positive traits and gratitude in the professional activity

The article compares multiple regression models, in which the independent variables are basic positive personality traits, and the criterion variable is gratitude, as well as stress reactions. It is indicated that since gratitude is an essential aspect of the subjective quality of a person's life, this makes the study of gratitude and other positive features in a person's professional activity relevant. A sample of 136 people consisting of two subsamples of participants of the drum and dance ensemble (n = 61) and economists (n = 75) was studied. The Ukrainian translations of Positive Personality Traits Questionnaire (PPTQ), Gratitude Questionnaire (GQ-6) and Student-Life Stress Inventory (SSI) were used. It has been determined that gratitude is an element of a system of positive personality traits for persons of creative specialties, acts as a realization of an outward/people orientation, whereas for economists gratitude is implemented as commitment to a certain community and cultural identification, with reduction of positive self-image. The differences in the effects that create basic positive personality traits on the emotional and cognitive reactions to stress among representatives of creative and economic specialties are revealed.

Key words: gratitude, positive personality traits, stress reactions, path diagrams, creative specialties, economists.